

HARRASTUSMAHDOLLISUUS KAIKILLE

Yhteistoimintamallin kehittäminen erityistä tukea tarvitsevien lasten ja
nuorten harrastusten mahdollistajana
Osahanke

Lapsen ja nuoren hyvän kuntoutuksen toteutuminen palveluverkostossa -projekti

2007–2011

Hannele Fransas, kuntoutusohjaaja, Carea
Anne Kylmälä, osastonhoitaja, Carea

Kymenlaakson asiantuntijatoimikunta
Vajaaliikkeisten Kunto ry

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 LAPSELLA ON OIKEUS OSALLISTUA HARRASTUKSIIN	4
2.1 Osallistumisen ja ympäristön merkitys lapselle	4
2.1 Harrastusten merkitys lasten kasvulle ja kehitykselle	5
3 YHTEISTOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN HARRASTUSTEN MAHDOLLISTAJANA	6
3.1 Tiedon keruu	6
3.2 Toteutusta yhteistyöllä	8
3.3 Tiedotuskanava	10
4 TOIMINTAMALLIN KEHITTÄMISEN JA JATKUMISEN TURVAAMINEN	11
LÄHTEET	12

1 JOHDANTO

Jo muutaman vuoden ajan olimme lastenneurologian työryhmässä miettineet, kuinka voisimme lisätä erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia, koska niitä on tarjolla alueellamme niukasti. Kaikilla lapsilla ja nuorilla tulisi olla mahdollisuus viettää vapaa-aikaa ja harrastaa joko itsenäisesti tai yhdessä perheen kanssa.

Syksyllä 2009 Kymenlaaksoon perustettiin Vajaaliikkeisten Kunto ry:n asiantuntijatoimikunta. Asiantuntijatoimikunnan yhtenä tavoitteena oli luoda yhteistoimintamalli erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten harrastus- ja vapaa-ajantoimintaan Kymenlaakson alueelle. Yhteistyökumppaneiksi hankkeeseen kutsuttiin Kymenlaakson Keskussairaalan lastenneurologinen työryhmä, Kymenlaakson sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymän kunnista lasten ja nuorten harrastustoiminnan järjestämisessä mukana olevia henkilöitä, potilasjärjestöjä, paikallinen Hyvinvointikeskus Huuma, edustajat Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta, Etelä-Kymenlaakson ammattiopistosta ja Kouvolan seudun ammattiopistosta sekä vanhempia.

Erityistä tukea tarvitseva lapsi ja nuori tarvitsee usein toisen ihmisen apua pystyäkseen osallistumaan harrastustoimintaan. Tarvittavia avustajia on kuitenkin vaikea saada. Oppilaitosten kanssa suunniteltiin mallia, jossa sairaanhoitaja-, sosionomi- ja lähihoitajaopiskelijat toimisivat avustajina harrastustoiminnassa osana opiskeluaan ja saisivat siitä opintopisteitä. Avustajina toimiessaan opiskelijoilla on myös mahdollisuus saada oma kokemus erityistä tukea tarvitsevistä lapsista ja nuorista.

Tieto alueen harrastusmahdollisuuksista on hajallaan ja vaikeasti löydettävissä, minkä vuoksi tiedotuksen kehittäminen otettiin yhdeksi toimikunnan tehtäväksi.

Hankkeen avainhenkilöt, kuntoutusohjaaja Hannele Fransas ja osastonhoitaja Anne Kylmälä, osallistuiivat 2009–2010 Vajaaliikkeisten Kunto ry:n järjestämään Lasten ja nuorten hyvä kuntoutus palveluverkostossa -projektin koulutukseen. Koulutuksen aikana aloitettiin kehittämishanke, jossa suunniteltiin paikallisesti erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien järjestämistä. Kymenlaakson alueen kehittämishankkeen nimi on Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten harrastustoiminnan yhteistoimintamalli Kymenlaakson alueelle.

2 LAPSELLA ON OIKEUS OSALLISTUA HARRASTUKSIIN

YK:n yhdenvertaisten oikeuksien periaate tarkoittaa, että jokaisen yksilön tarpeet ovat yhtä tärkeitä. Nämä tarpeet tulee ottaa yhteiskunnassa suunnittelun perustaksi, ja kaikki voimavarat tulee käyttää sen varmistamiseksi, että jokaisella yksilöllä on samat osallistumismahdollisuudet. (VAMPO 2010-2015)

Useista tutkimuksista käy ilmi, että vammaisilla henkilöillä on vähemmän mahdollisuuksia monipuoliseen vapaa-ajanviettoon kuin muilla. Vammaisten lasten ja nuorten on hankalampaa käydä elokuvissa ja harrastaa liikuntaa ja urheilua kuin muiden. Nuoret ovat eristäytyneitä, koska samanikäistä seuraa on vaikea saada ja tekeminen tapahtuu usein perheen kanssa (Ahponen 2008; Anderson, Clarke & Spain 1982, 64–87.)

2.1 Osallistumisen ja ympäristön merkitys lapselle

Osallistuminen kehittää taitoja, kykyjä ja vuorovaikutussuhteita toisten ihmisten kanssa sekä lisää elämän mielekkyyttä. Osallistumista rajoittava vammaisuus tai vaikeudet voivat vähentää hyvänolon tunnetta. Kaikille lapsille on tärkeää osallistua kotona, koulussa ja yhteisössä, jotta heille kehittyy positiivinen minäkuva ja heistä tulee yhteiskunnan aktiivisia ja itsenäisiä jäseniä. (Shimoni, Engel-Yeger & Tirosh 2010; Michelsen 2009.)

Majnemerin ym. (2008) mukaan vapaa-ajan toimintaan osallistumisesta koituu paljon hyötyä. Lapselle ja nuorelle merkityksellinen toiminta lisää terveyttä, tyytyväisyyttä ja itsemääräämistä, kehittää taitoja ja auttaa sopeutumaan yhteiskuntaan. Sellainen vapaa-ajan toiminta, jonka ihminen itse valitsee, tuottaa mielihyvää. Osallistuminen luo ystävyyssuhteita, kehittää taitoja ja identiteettiä. (Majnemer ym. 2008.)

Erityistä tukea tarvitseva lapsi ja nuori kohtaa fyysisiä esteitä, jotka ovat myös psyykkisiä ja psykoemotionaalisia ”kynnyksiä”. Esteet muistuttavat siitä, että ei ole tervetullut johonkin paikkaan. Apua pyytäessään saa nöyryä odottamaan, ja kun apua viimein saa, on se otettava kiitollisena vastaan. Runsas avun pyytäminen saa lapsen tai nuoren tuntemaan itsensä arvottomaksi ja ylenkatsotuksi. He saattavat tuntea vihaa siitä, että ovat pakotettuja pyytämään usein apua.

(Morris 1991; Reeve 2006, 97–98.) Tiedetään myös että lapset ja nuoret, jotka jostain syystä eivät pääse osallistumaan erilaisiin yhteisiin toimintoihin ei-vammaisten lasten ja nuorten kanssa, ovat vaarassa syrjäytyä. Salmivallin (2008, 33) mukaan torjutuksi tulevalla lapsella on muita suurempi riski jäädä ryhmien ulkopuolelle ja ilman vastavuoroisia ystävyyssuhteita sekä kokea yksinäisyyden tunnetta ja joutua jopa kiusatuksi.

Vajaaliikkeisten Kunto ry:n Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus -projektin asiantuntijakeskustelujen pohjalta kootuissa lapsen oikeuksissa todetaan muun muassa, että lapsella on oikeus osallistumiseen kehitystasonsa mukaisesti, hänellä on oikeus pitää kiva ja leikkiä sekä oikeus saada ystäviä (Koivikko & Sipari 2006, 99–110). YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa puhutaan edellä mainittujen asioiden lisäksi myös lapsen oikeudesta osallistua virkistystoimintaan, kulttuurielämään ja taiteisiin (YK:n lapsen oikeuksien sopimus).

Ympäristöllä ja kokemuksilla on paljon merkitystä pienen lapsen kehittymiselle. Lapsiryhmässä lapset oppivat myös ympäristön sääntöjä ja rutiineja. Pienille lapsille mielekästä ja merkityksellistä on vuorovaikutus toiminnoissa, jotka ovat kiinnostavia ja haastavia kokemuksia. Varhaislapsuuden keskinäisillä vuorovaikutussuhteilla on selkeästi keskeinen merkitys erityistä tukea tarvitsevalle lapselle, jolla on vuorovaikutusvaikeuksia. Erityisesti kommunikaatiotaidot kehittyvät sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden konteksteissa. (From 2010, 86–88.)

2.2 Harrastusten merkitys lasten kasvuun ja kehitykselle

Kaikki ihmiset haluavat hyväksymistä ja kokemuksen siitä, että heillä on mahdollisuus osallistua yhdenvertaisena erilaisiin elämisen toimintoihin, sanoo lapsiasiavaltuutettu Aula (2009) kommenttipuheenvuorossaan. Kasvaminen vahvaksi aikuiseksi, joka pystyy elämään itsenäistä elämää muiden joukossa, edellyttää hyviä sosiaalisia taitoja ja hyvää itsetuntoa. Lasten ja nuorten, joilla on jokin toimintaa rajoittava tekijä, on huomattavasti hankalampaa osallistua vapaa-ajalla toimiviin ryhmiin kuin niiden, joilla ei näitä rajoitteita ole. Kuitenkin vammaisella lapsella on samat oikeudet kuin muillakin lapsilla. He ovat ensisijaisesti lapsia. Tämä tarkoittaa esimerkiksi oikeutta ikätasoiseen elämään, kaverisuhteisiin, lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä oikeutta kasvaa ”täyteen potentiaaliinsa”. (Aula 2009.)

VLK:n lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus -projektissa pyritään kuntouttavaan arkeen (Koivikko & Sipari 2006, 112–116). Harrastus on osa kuntouttavaa arkea. Harrastuksilla on mahdollisuus edistää erityistä tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren kuntoutuksellisia tavoitteita ja osallisuutta korostaen lapsen omaa toimintaa. WHO:n toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokitus ICF korostaa osallistumista kuntoutuksen päämääränä, esimerkiksi mahdollisuutta osallistua harrastuksiin. ICF-luokituksen mukaan ympäristötekijät vaikuttavat osallistumiseen. Määritelmän mukaan ympäristötekijät koostuvat fyysisestä, sosiaalisesta ja asenneympäristöstä, jossa ihmiset elävät ja toimivat. (WHO, ICF 2004) Harrastusmahdollisuus kaikille -hankkeen avulla on ollut mahdollisuus vaikuttaa asenteisiin positiivisella tavalla tutustuttamalla opiskelijat erityistä tukea tarvitseviin lapsiin ja nuoriin lehtiartikkeleiden avulla ja sillä, että lasten liikuntaryhmän toiminta on tapahtunut muiden asiakasryhmien kanssa samaan aikaan.

Harrastukset antavat lapselle rohkeutta, lisäävät itsevarmuutta ja vahvistavat itsetuntoa. Onnistumisen tunteet ovat lapselle elintärkeitä, ja ne sekä antavat iloa että vahvistavat uskoa omiin kykyihin ja mahdollisuuksiin. Kaikkein tärkeintä harrastuksissa on, että lapsella on hauskaa, mutta myös epäonnistumiset ja tappiot ovat tärkeitä. Kun lapsi oppii kestämään epäonnistumista, hän oppii samalla antamaan arvoa myös vastustajan taidoille. Harrastustoimintaan osallistuessaan sekä lapsi että nuori saavat myös uutta tietoa ja he oppivat uusia taitoja. (Kuikka 1984, 15–17; Miettinen 1999, 125.) Erilaisilla ryhmillä ja kavereilla on tärkeä merkitys itsetunnon kehittymiselle. Tunne siitä, että kuuluu johonkin ryhmään ja saa arvostusta ryhmäläisiltä, antaa voimia ja kykyä luoda oma, tasapainoinen itsetunto. Itsetunto on itseensä luottamista ja tunnetta siitä, että on hyvä juuri sellaisena kuin on. Maailman valloittaminen on elämän monimuotoinen seikkailu, jota lapsi ei kykene tekemään yksin, vaan tarvitsee toistuvasti tukea ja turvaa. (Keltikangas-Järvinen 1986, 17–23, 58–61.)

3 YHTEISTOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN HARRASTUSTEN MAHDOLLISTAJANA

3.1 Tiedon keruu

Marras-joulukuussa 2009 lähetettiin sähköpostitse kysely Kymenlaakson sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymän kuntien sosiaali-, terveys-, koulu- ja liikuntatoimien henkilöille sekä muutamalle

urheiluseuralle. Kuntien hallinto on järjestetty monella tavalla, ja erityistä tukea tarvitsevien lasten asioista vastaavat useat eri tahot. Tämän vuoksi kyselylomakkeita ei voitu lähettää täsmällisesti kohdennettuna vaan vastaanottajaa pyydettiin lähettämään kyselylomakkeita edelleen sopiville henkilöille omissa organisaatioissaan. Kyselyn avulla oli tarkoitus selvittää, minkälaista harrastustoimintaa kuntien alueella on tai on suunnitelmissa. Vastaajien pyydettiin kertomaan, miten erityistä tukea tarvitsevien lasten harrastustoiminta tai vapaa-ajantoiminta on järjestetty, onko erityistä tukea tarvitseville lapsille omia ryhmiä ja onko heidän mahdollista osallistua myös muiden lasten kanssa samoihin harrastusryhmiin. Lisäksi kysyttiin, onko harrastuksiin ollut mahdollista saada avustajia lapsille, jos he ovat sitä tarvinneet, ja miten avustustoiminta on järjestynyt. Haluttiin myös tietää, mitä kautta erityislasten vanhemmat saavat tietoa harrastuksista ja mikä olisi vastaajien mielestä paras tiedotustapa tai -kanava. Vastaajilla oli myös mahdollisuus kertoa erityistä tukea tarvitsevien lasten harrastuksiin tai vapaa-ajantoimintaan liittyvistä asioista vapaasti.

Kyselyyn vastattiin hyvin, ja vastaukset tukivat käsitystä siitä, että erityistä tukea tarvitseville lapsille on tarjolla hyvin vähän harrastuksia. Vastaajien mielestä pitäisi olla vaihtoehtoisia harrastuksia. Myös harrastusten järjestämistä seudullisesti pidettiin hyvänä ja kehitettävänä asiana. Oltiin myös sitä mieltä, että alueella ei ole vahvaa erityisliikunnan kulttuuria. Yhteistyö järjestöjen ja yhdistysten kanssa nähtiin tärkeänä. Käytettyjä tiedotuskanavia olivat kuntien nettisivut, suoraan koteihin paperisina tai sähköpostin välityksellä lähetetyt tiedotteet, lehti-ilmoitukset, kuntien erityisliikunnan esitteet, terapeuttien ja muiden työntekijöiden välityksellä lähetetyt ilmoitukset, koulujen ilmoitustaulut ja ”puskaradio”. Näitä kaikkia pidettiin tärkeinä, eikä toivottu yhtä ainoaa tiedotustapaa tai -kanavaa.

Kevään 2010 aikana oltiin yhteydessä erityislasten vanhempien vertaistukiryhmään Erkkaan ja kuultiin ja kuultiin äitien ajatuksia harrastusmahdollisuuksista ja harrastamiseen liittyvistä toiveista. Vanhemmat toivoivat, että tarjolla olisi erilaisia harrastusmahdollisuuksia, joista omalle lapselle voisi valita sopivimman. Toiveena oli, että heidän lapsensa voisivat harrastaa yhdessä toisten niin sanottujen tavallisten lasten kanssa mutta toivottiin, että lapsille olisi myös erityisryhmiä. Maaliskuussa 2010 tavattiin kotkalaisen vammaisyhdistys AADAn edustajia. Heillä lasten liikuntaryhmä oli toiminut säännöllisesti syksystä 2009 alkaen, ja vanhempien toiveena oli ryhmän jatkuminen. Heillä ongelmana oli ohjaajan puuttuminen jatkossa, ja myös avustajien saaminen oli vaikeaa. Kevään 2010 aikana käytiin kahdessa vammaisjärjestötapaamisessa eteläisessä ja pohjoisessa Kymenlaaksossa tiedottamassa kehittämistyöstä ja kuuntelemassa ideoita kehittämistyön tueksi.

Kotkan opiston suunnitteluopettaja otti Kymen Sanomissa olleen artikkelin jälkeen yhteyttä asiantuntijatoimikuntaan. Hän kertoi, että erityistä tukea tarvitsevien lasten osallistuminen opiston ryhmiin on usein estynyt, koska heille ei ole pystytty järjestämään avustajaa. Ideoimme suunnitteluopettajan kanssa, että syksyllä 2010 alkavissa kuvataideryhmissä otetaan huomioon erityistä tukea tarvitsevat lapset ja -nuoret.

Tarkoituksena oli tiedottaa ryhmistä ja avustajan saamisesta näkyvästi, mutta aikataulu oli tähän liian tiukka eikä varmuutta avustajista ollut siinä vaiheessa, kun opiston esite julkaistiin.

Toukokuussa 2010 toteutettiin sosiaalialan osaamiskeskus SOCOMin avustuksella verkostokonsulttien pitämä tilaisuus erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten vanhemmille, lapsille ja nuorille sekä kuntien edustajille eteläisessä Kymenlaaksossa. Tietoa kerättiin tulevaisuuden muistelutekniikka -menetelmän avulla siitä, miten asiat olisivat tilanteessa, jossa lapsilla ja nuorilla olisi harrastuksia. Tilaisuudesta saatiin paljon arvokasta tietoa kehittämistyöhön.

Hankkeessa valittiin pääasialliseksi kehittämiskohteeksi Etelä-Kymenlaakso, koska harrastusmahdollisuustilanne oli siellä selkeästi huonompi kuin Pohjois-Kymenlaaksossa.

3.2 Toteutusta yhteistyöllä

Keväällä 2010 sovittiin alustavasti erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten liikuntaryhmän alkamisesta syksyllä Hyvinvointikeskus Huumassa. Tässä vaiheessa yhteydenpito ammattikorkeakoulun ja ammattiopistojen kanssa oli jo alkanut. Ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen opettajat lähtivät aktiivisesti miettimään opiskelijoiden toimimista avustajina liikuntaryhmässä niin, että avustaminen olisi osa heidän opiskeluaan. Keväällä ei kuitenkaan vielä saatu varmuutta asian käytännön toteutumisesta.

Syksyllä 2010 oppilaitosyhteistyö jatkui KyAMK:n sairaanhoidon opiskelijoiden opettajan otettua yhteyttä asiantuntijatoimikuntaan. Opettaja oli suunnitellut, että sairaanhoidon opiskelijat voisivat järjestää osana terveyden edistämisen opintokokonaisuutta hyvinvointitapahtuman erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten perheille. Yhteistyö sairaanhoitajaopiskelijoiden kanssa alkoi, ja heille käytiin kertomassa erityistä tukea tarvitsevistä lapsista ja hankkeesta. Asiasta syntyi vilkas keskustelu. Opiskelijoita ohjattiin työn edetessä, ja he saivat materiaali- ja kontaktivinkkejä. Opiskelijoiden teemoiksi hyvinvointitapahtumaan valikoituivat vammaisratsastus, perheliikunta, lasten ja nuorten seksuaaliterveys, perheiden hyvinvointi ja jaksaminen, suun hyvinvointi ja ravitsemus. Tapahtumassa opiskelijat kertoivat teemoistaan infopisteissä. Suosituimmaksi kohteeksi tuli perheliikuntapiste, jossa perheet saivat kokeilla erilaisia liikunta- ja harrastusvälineitä. Tapahtumasta tiedotettiin sähköpostitse lähikuntien yhdistysten, koulujen, neuvoloiden, sosiaali- ja terveystoimien kautta. Paikallislehti Kymen Sanomien etusivulla oli VLK:n tuella kaksi kertaa

ilmoitus tapahtumasta, ja lehdessä oli myös tapahtumaa seuraavana päivänä iso juttu tilaisuudesta. Tapahtumasta perheiltä saatu palaute oli erittäin hyvää, ja osallistujia oli odotettua runsaammin.

Elokuussa 2010 sovittiin Hyvinvointikeskus Huuman työntekijöiden kanssa, että erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten liikuntaryhmä alkaa syyskuussa. Pian tämän jälkeen saatiin varmistus, että viisi KyAMK:n sosionomiopiskelijaa aloittaa liikuntaryhmässä avustajina. Hyvinvointikeskus Huumassa järjestettiin perheille tutustumistilaisuus. Niille esiteltiin tiloja ja kerrottiin ryhmästä, ja ryhmän ohjaajana toimiva fysioterapeutti ja avustajat esittäytyivät vanhemmille. Sairaanhoidon opiskelijat olivat myös mukana tutustumistilaisuudessa markkinoimassa omaa hyvinvointitapahtumaansa. Sosionomiopiskelijat ideoivat kaavakkeen, johon vanhemmat saivat kirjoittaa lapsensa erityispiirteistä. Tutustumistilaisuuden jälkeen opiskelijat saivat perehdytystä tulevaan avustajan tehtäväänsä ja yhdessä käytiin läpi vanhempien kyselykaavakkeeseen kirjoittamat asiat ja niistä opiskelijoille syntyneet kysymykset. Ensimmäisen ryhmäkerran jälkeen käytiin opiskelijoiden kanssa yhdessä läpi heidän havaintojaan ja kysymyksiään. Sosionomiopiskelijoiden opettaja oli myös mukana yhdellä ryhmäkerralla.

Varsinainen yhteistyö lähihoitajaopiskelijoiden opettajien kanssa alkoi syyskuussa 2010. Etelä-Kymen ammattiopiston opettajien kanssa käytiin keskustelua opiskelijoiden toimimisesta avustajina. Oppitunnilla opiskelijoille kerrottiin hankkeesta ja tarkemmin avustajan merkityksestä lasten ja nuorten osallistumisen mahdollistajana. Lähihoitajaopiskelijoista moni oli kiinnostunut tulemaan ryhmään avustajaksi. Opettajien kanssa käydyissä keskusteluissa ilmeni, että avustajana toimimisesta olisi mahdollista saada opintopisteitä. Syksyn 2010 ja kevään 2011 aikana Hyvinvointikeskus Huuman liikuntaryhmässä toimi yksi kaksi lähihoitajaopiskelijaa lasten avustajina.

Syyskauden 2010 aikana liikuntaryhmään osallistui 5–11 lasta kertaa kohti. Kevätkaudella 2011 osallistujia on ollut saman verran ja myös uusia lapsia on tullut mukaan ryhmään. Vanhemmilta on tullut hyvää palautetta ja kiitosta ryhmästä. On ollut hienoa nähdä lasten ilo ja riemu.

Loppukevällä 2011 sosionomiopiskelijat olivat Lapsi- ja perhetyössä vaikuttaminen -kurssin yhteydessä mukana KyAMK:n Hyvinvointikeskus Huuman ryhmässä tarkastelemassa ryhmän toimintaa lasten näkökulmasta käsin. He tekivät myös kyselyn vanhemmille, ja heillä on tarkoituksena kirjoittaa ryhmän toiminnasta artikkeli sosiaalian lehteen.

Erityistä tukea tarvitsevien lasten harrastusryhmien vähyydestä puhuminen on varmaan osaltaan vaikuttanut positiivisesti harrastusmahdollisuuksien lisääntymiseen. Syksyllä käynnistyi Kymenlaakson keskussairaalaassa kuntosaliryhmä nuorille ja Kotkan kaupungin erityisliikunta aloitti liikuntaryhmän lapsille.

Fysioterapeuttiopiskelija Lahden ammattikorkeakoulusta tekee hankkeeseen liittyvän opinnäytetyön. Opinnäytetyö ”Erityislasten harrastusmahdollisuudet Kymenlaakson alueella” valmistuu toukokuussa 2011.

Sairaanhoitajaopiskelijat tekevät opinnäytetyön, jonka aiheena on ”vammaisratsastuksen käynnistyminen harrastuksena”. Opiskelijoiden ajatuksena on perustaa viiden lapsen ratsastusryhmä, jota ohjaa koulutettu ohjaaja. Työssä on tarkoitus tarkastella asioita, jotka vaikuttavat vammaisratsastusryhmän jatkuvuuteen.

3.3 Tiedotuskanava

Asiantuntijatoimikunnassa hankkeen yhtenä tavoitteena oli sähköisen tiedotuskanavan luominen ammattihenkilöiden, vanhempien ja harrastustoimintaa järjestävien tahojen välille. Yhteisen sähköisen tiedotuskanavan luominen ei ole osoittautunut välttämättömäksi tiedon välittämisessä. Oleellisempaa on jo olemassa olevien tiedotuskanavien käytön tehostaminen.

Tiedot seudullisista harrastus- ja liikuntaryhmistä – sekä kuntien omista että muista – olisi hyvä laittaa kuntien erityisliikunnan internetsivuille. Kokemus on osoittanut hyväksi tiedonvälityksen kanaviksi muun muassa vanhemmat, päiväkodit, koulut ja neuvolat. Tiedon harrastusmahdollisuuksista voi edellä mainituille tahoille välittää myös asiantuntijatoimikunta. Käytännön tiedottamisen toteutusta mietitään vielä asiantuntijatoimikunnassa, ja toimikunta ainakin seuraa toimintamallin toteutumista jatkossa, hankkeen päättymisen jälkeen. Tärkeää olisi saada päätettyä, kuka ottaa vastuun siitä, että tiedottaminen toimii.

Kymenlaakson keskussairaalan lastenneurologian yksikön internetsivuille on tallennettu linkki Kymenlaakson Liikunnan sivuille kohtaan, jossa ovat kaikkien alueen urheiluseurojen yhteystiedot. Kymenlaakson Liikunta on myös halukas tallentamaan omille sivuilleen linkit eri kuntien

erityisliikunnan sivuille. Lastenneurologian yksikössä myös työntekijät antavat perheille tietoa eri harrastusmahdollisuuksista.

Lehdissä olleet ilmoitukset ja lehtijutut ovat antaneet myös tietoa tarjolla olevista mahdollisuuksista ja johtaneet yhteydenottoihin harrastuksia järjestäviin tahoihin. Jatkossakin on tärkeää olla yhteyksissä mediaan.

4 TOIMINTAMALLIN KEHITTÄMISEN JA JATKUMISEN TURVAAMINEN

Hanketta on arvioitu avainhenkilöiden ja asiantuntijatoimikunnan yhteisissä tapaamisissa. Hanketta arvioi myös Vajaaliikkeisten Kunto ry valtakunnallisen hankkeen osaprojektina. Mallia on tarkoitus voida soveltaa ja kehittää laajemminkin valtakunnallisesti. Vajaaliikkeisten Kunto ry:n projektin tuloksissa todetaan, että voimavarojen käyttöä voidaan merkittävästi tehostaa yhteistyön avulla (Koivikko & Sipari 2006, 154). Voidaan ajatella, että tämä koskee myös harrastustoimintaa. Alueella yhteistyö on lisääntynyt ammattilaisten, oppilaitosten ja vanhempien välillä ja yhteistyöverkosto tiivistynyt. Jatkossa on mahdollista, että sekä ammattikorkeakoulun että ammattiopiston opiskelijat voivat palvella työelämää tuottamalla tietoa erityislasten ja -nuorten tarpeista.

Asiantuntijatoimikunnalla oli tavoitteena, että hankkeen lopussa oltaisiin tilanteessa, jossa harrastusryhmiä järjestävät tahot ja oppilaitokset olisivat avustaja-asioissa suoraan yhteydessä toisiinsa. Jo aloitettu avustajatoiminta on käynnistynyt oppilaitosten kanssa hyvin. Asiantuntijatoimikunta pyrkii jatkossa vaikuttamaan siihen, että opiskelijoiden toimimisesta avustajina tulisi vakiintunut käytäntö erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten harrastusryhmissä. Pysyvän käytännön varmistaminen on vielä haasteellista, vaikka hyvää tahtoa onkin.

Syksyn 2011 – kevään 2012 tilanne näyttää hyvältä. Etelä-Kymenlaakson ammattiopistosta saadaan kuntoutuksen koulutusohjelmassa opiskelevista lähihoitajaopiskelijoista avustajat hyvinvointikeskus Huumassa jatkamaan liikuntaryhmään. Valitettavasti KyAMK:n sosionomiopiskelijoita ei ole mahdollista saada jatkossa avustajiksi Kotkassa toimiviin ryhmiin, koska oppilaitos sijaitsee Pohjois-Kymenlaaksossa. Oppilaitos suhtautuu opiskelijoiden avustajana

toimimiseen hyvin myönteisesti, ja kevään aikana mietitäänkin, olisiko Kouvolan alueella ryhmiä, joissa opiskelijat voisivat toimia avustajina.

Loppukeväästä 2011 ryhmässä avustajina toimineiden sosionomiopiskelijoiden lasten vanhemmille tekemästä kyselystä ei valitettavasti saatu ryhmää koskevaa tietoa, koska vain yksi kyselylomake palautui. Opiskelijat kertoivat, että ryhmässä toimiminen oli mukavaa ja mielenkiintoista. Heidän mielestään lapset selvästi nauttivat toiminnasta.

Syksyn 2010 ja kevään 2011 ryhmässä avustajina toimineet sosionomiopiskelijat pitivät tärkeänä, että saivat toimia ryhmässä näin pitkän ajan. Pitkä ajanjakso antoi heidän mielestään laajan näkemyksen siihen, millaista on toimia erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa niin ohjaajana kuin avustajana. Opiskelijoista oli mukava tuntee, että heidän työllään oli oikeasti merkitys ja että vanhemmat kertoivat arvostavansa opiskelijoiden mukanaoloa.

Osahankkeen valmistuttua järjestetään kuntayhtymän alueella syksyllä 2011 seminaari, jossa yhtenä aiheena on erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten harrastusmahdollisuudet.

LÄHTEET

Ahponen, H. (2008). Vaikeavammaisen nuoren aikuistuminen. Yksilöllinen ja erilainen elämän alku. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 94. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Anderson, E. M., Clarke, L., Spain, B. (1982). Disability in adolescence. London: Methuen.

Aula, M. K. 2009. Lapsinäkökulma vammaispoliittiseen ohjelmaan. Lapsiasiavaltuutetun kommenttipuheenvuoro. Sosiaali- ja terveysministeriön kuulemistilaisuus 3.12.2009. Haettu 11.10.2010. Saatavissa: <http://www.lapsiasia.fi/nyt/puheenvuorot/puheet/puhe/view/1477112>.

From, K. (2010). ”Että sais olla lapsena toisten lasten joukossa”. Substantiivinen teoria erityistä tukea tarvitsevan lapsen toiminnallisesta osallistumisesta toimintaympäristöissään. (Jyväskylä studies in education, psychology and social research 381). Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta.

Keltikangas-Järvinen, L. (1986). Aggressiivinen lapsi. Helsinki: Otava.

Koivikko, M. & Sipari, S. (2006). Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus. Helsinki: Vajaaliikkeisten kunto.

Kuikka, S. (toim.) (1984). Anna ajan kulua. Opas varhaisnuoriso-ohjaajalle. Kansalaiskasvatuksen keskuksen julkaisuja 57. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus.

Majnemer, A., Shevell, M., Law, M., Birnbaum, R., Chilingaryan, G., Rosenbaum, P., Poulin, C. (2008). Participation and enjoyment of leisure activities in school-aged children with cerebral palsy. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 50, 751–758.

Michelsen, S. I., Flachs, E. M., Uldall, P., Eriksen, E. L., McManus, V., Parkes, J., Parkinson, K. N., Thyen, U., Arnaud, C., Beckung, E., Dickinson, H. O., Fauconnier, J., Marcelli, M., Colver, A. (2009). Frequency of participation of 8-12-year-old children with cerebral palsy: a multi-centre cross-sectional European study. *European Journal of Paediatric Neurology*, 13, 165–177.

Miettinen, P. (1999). *Liikkuva lapsi ja nuori*. Lahti: VK-Kustannus.

Morris, J. (1991). *Pride against prejudice: transforming attitudes to disability*. London: Women's Press.

Reeve, D. (2006). Towards a psychology of disability: the emotional effects of living in a disabling society. Teoksessa D. Goodley & R. Lawthom (toim.) *Disability and psychology. Critical instructions and reflections*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Salmivalli, C. (2008). *Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Shimoni, M., Engel-Yeger, B., Tirosh, E. (2010). Participation in leisure activities among boys with attention deficit hyperactivity disorder. *Research in Developmental Disabilities*, 31, 1234–1239.

VAMPO (2010–2015) = Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010–2015. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu 2010:4. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus.

WHO, ICF (2004) = Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus ICF. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus ohjeita ja luokituksia 2004:4. Helsinki: Stakes.

YK: n Lasten oikeuksien sopimus. Haettu 14.2.2011 Saatavissa:
http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/Lasten_oik_sopimus.pdf.